

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

ASOSTS14

2017

Kati Ahola

PIENTEN LASTEN VUOROVAIKUTUSTAITOJEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

– vuorovaikutusleikki- menetelmää käyttäen

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi

Kevät 2017 | 35+1

Helena Malmivirta

Kati Ahola

PIENTEN LASTEN VUOROVAIKUTUSTAITOJEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

- vuorovaikutusmenetelmää käyttäen

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella, miten 1-2-vuotiaan lapsen vuorovaikutustaitoja on mahdollista tukea vuorovaikutusleikin keinoin varhaiskasvatuksessa. Lapselle on luontaista oppia uusia taitoja vuorovaikutuksessa toisen kanssa ja erityisesti aikuisen myönteisellä ja kannustavalla läsnäololla tiedetään olevan suuri vaikutus oppimistuloksiin. Tehdessäni havaintoja lasten tavoista aloittaa leikki, saatoin tukea heitä yksilöllisesti.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen.

Teoreettiset lähtökohdat käsittelevät Ryhmätheraplay-menetelmän periaatteita ja lapsen normaalia kehitystä. Vuorovaikutusleikki on yksi väline, jonka avulla voidaan monipuolisesti vastata pienten lasten kehityksen ja kasvun tukemisen tarpeeseen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollut yleistää vaan ymmärtää yhden ryhmän tapaa toimia ohjatussa tilanteessa. Tutkimustehtävänä oli ” Millaiset leikit innostavat lapsia vuorovaikutukseen toisen lapsen kanssa? ”Olin yksi ryhmän jäsen lasten leikeissä.

Havainnot lasten yksilöllisistä tavoista rohkaistua vuorovaikutustilanteissa olemaan esillä ja jakamaan toisen kanssa yhteisiä kokemuksia näkyvät videoituissa leikeissä ja muistiinpanoissa. Seurasin myös mahdollisia siirtovaikutuksia päivittäiseen toimintaan ja lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen vapaan leikin aikana sekä luottavaisen suhteen rakentumiseen aikuisen kanssa. Näitä havaintoja on mahdollista hyödyntää suunniteltaessa lapsen päivähoidon aloittamista ja tutustumista uuteen yhteisöön.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, vuorovaikutus, leikki

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of social service

Spring 2017 | 35+1

Helena Malmivirta

Kati Ahola

SMALL CHILDREN'S INTERACTION SKILLS SUPPORTING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

-using the method of interaction

The purpose of this study was to examine how the 1-2-year-old child's interaction skills, it is possible to support interaction through play in early childhood education. The child has the inherent learn new skills, interact with the other, and in particular of an adult in a positive and supportive presence known to have a major impact on learning outcomes. While making observations of children ways to start the play, I was able to support them individually.

Early Childhood Education Act, the early childhood education aims at developing the child's cooperation and interaction skills, to promote the child's peer group, as well as acting to guide ethically responsible and sustainable activities, other people's rights and to act as a member of society.

The theoretical basis for dealing with the principles of Ryhmätheraplay method and the child's normal development. Interaction Game is one tool that can be used to answer a wide range of support for the development and growth of young children need.

The purpose of this study was not to generalize but to understand the group one way of acting Wizard situation. I wanted to find out "What kind of games encourage children to interact with others?" I was one member of the group of children play.

Visited individual ways children encouraged interaction situations to be present and to share with another shared experience with video displayed in play and notes. During the study, follow the possible transfer of the effects of daily activities and interaction between the children during free play as well as the construction of a relation of trust with an adult. These findings can be useful in planning the start of the child's day-care and access to a new community.

KEYWORDS:

Early childhood education, interaction, play

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSENA SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	7
2.1 Laadukas varhaiskasvatus	8
2.2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja tavoitteet	8
2.3 Emotionaalisesti hyvinvoiva lapsi	9
3 LAPSEN VUOROVAIKUTUSTAITOJEN KEHITTYMINEN	11
4 PIENTEN LASTEN PEDAGOGIIKKA	13
5 VUOROVAIKUTUKSELLINEN TUKEMINEN OSANA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAA	15
6 RYHMÄTHERAPLAY- MENETELMÄ VUOROVAIKUTUSLEIKIN TOTEUTTAMISEN TAUSTALLA	17
6.1 Säännöt ja rituaalit	18
6.2 Toimintajärjestys	18
6.3 Elementit	20
7 VUOROVAIKUTUSLEIKIN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	20
7.1 Valmistelevat toimenpiteet	21
7.2. Vuorovaikutusleikkituokioiden suunnitelmat ja eteneminen	22
7.3 Tavoitteet	28
7.4 Aikuisen rooli	28
7.5 Haasteet ryhmän havainnoinnissa	29
7.6 Tavoitteiden toteutuminen ja toiminnan arviointi	30

JA VIELÄ KERRAN ANKKA, ANKKA, ANKKA... HANHI

33

LÄHTEET

36

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa vanhemmilta.

1 JOHDANTO

Yhteiskunnallisesti varhaiskasvatuksen muutokset ovat juuri nyt ajankohtaisia. Mediassa käydään keskustelua päivähoiton rajoittamisesta ja varhaiskasvatuksen laadusta. Pienten lasten vuorovaikutustaitojen tukeminen on mielestäni yksi keskeisimmistä aiheista lapsen kehityksen kannalta. Lasten vuorovaikutustaidot ja niiden harjoittaminen varhaiskasvatuksessa nousevat esiin vanhempien toiveissa lapsen aloittaessa päivähoiton. Keskusteluissa vanhemmat toivovat lapsen oppivan toimimaan ryhmässä ja huomioimaan toisen ihmisen. Näiden taitojen tukeminen lapsiryhmässä on sekä haasteellista että perusteltua.

Yhteiskunnan muutokset näkyvät myös varhaiskasvatuksessa ja kulttuuriset muutokset heijastavat pedagogiikan painotuksia eri aikoina. (Karila & Lipponen 2013, 10 –11.)

Lapsi ymmärretään valinnoillaan ympäristöönsä vaikuttavana yksilönä. Se millaisia pedagogisia valintoja kasvattajat tekevät yhdessä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa vaikuttaa myös varhaiskasvatukseen yhteiskunnallisena instituutiona. Varhaiskasvatuksen kehittäminen on yhteinen asiamme. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017 korostaa lasten ja heidän huoltajiensa vaikuttamismahdollisuuksia yksillöisesti toteutettavaan pedagogiseen varhaiskasvatukseen. Kunnat ovat velvoitettuja laatimaan oman suunnitelmansa, johon kaikilla osapuolilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa.

Varhaislapsuus on merkityksellinen ajanjakso lapsen harjoitellessa vuorovaikutustaitoja ja Suomessa lasten oppimispolku alkaa pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen palveluna.

Opinnäytetyöni tavoitteena on monipuolistaa yksilöllistä huomiointia, vahvistaa lasten itsetuntoa, lisätä vuorovaikutusta lasten ja aikuisten välillä sekä lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutusleikin keinoin voi auttaa lapsia löytämään myönteisiä tapoja lähestyä toista ihmistä sekä tuottaa onnistumisen kokemuksia.

Havainnoidessani lapsia vuorovaikutusleikkien aikana, huomasin heidän tarvitsevan rohkaisua aloittaakseen leikin. Jo tutuksi harjoiteltu leikki oli helpompi aloittaa ja leikin elementtejä kokeilla uusissa tilanteissa toisten lasten kanssa.

2 LAPSENA SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

Pienten lasten vanhempien houkuttelevuus työlämään tuottaviksi yhteiskunnan jäseniksi ja yhteiskunnan järjestämä lastenhoito sekä kotiin annettava taloudellinen tuki kotihoidon mahdollistamiseksi jakaa mielipiteitä puolesta ja vastaan. Useat kunnat ovat luponeet kuntakohtaisista kotihoidon tuen lisistä viimeisten vuosien aikana.

Päättäjien kiinnostus päivähoiton tarjonnan monipuolistamiseen ja vanhempien työaikojen joustavuuteen vaatisi kehittämistä. Suunnitellaanhan parhaillaan esimerkiksi kunnallisten päivähoitomaksujen uudistamista.

Vuonna 2014 kunnallisessa päivähoitossa olleiden tai yksityisen hoidon tuella hoidettujen lasten osuus oli 63 % väestön 1 – 6-vuotiaista lapsista. Päivähoitossa olleiden eriikäisten lasten määrissä on isoja eroja. Alle 1-vuotiaat lapset hoidetaan pääsääntöisesti kotona. Alle 1-vuotiaista oli päivähoitossa 0,8%, yksivuotiaista 29% ja kaksivuotiaista jo 53%. (THL)

Nykyinen päivähoitojärjestelmä luotiin turvaamaan ja tukemaan lapsen kehitystä vanhempien työssäkäynnin ajaksi. Varhaiskasvatus taas perustuu suunnitelmalliseen ja monipuoliseen lapsen ja perheen tukemiseen yhteisessä kasvatustyössä. Positiiviset viestit lapsen kehityksestä ja oppimisesta tukevat vanhempia heidän kasvatustyössään. Vanhempien ja ammattikasvattajien havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan onnistuneelle yhteistyölle ja lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 33.)

”Leikki on lapsen työtä” sanotaan. Leikki ei kuitenkaan ole työtä, jolla on lopputulos. Lapsen leikki rakentuu hänen kokemuksistaan ympäröivästä maailmasta. Leikissä todellisuus ja aikaisemmat kokemukset yhdistyvät mielikuvitukseen. (Helenius & Lummelahdi 2013, 34.)

2.1. Laadukas varhaiskasvatus

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvo-perustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa.” (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 20.)

Keskeisen merkityksen varhaiskasvatukseen luovat suunnitelmallisuus, tavoitteellinen vuorovaikutus ja yhteistoiminta sekä lapsen omaehtoinen leikki. Tavoitteena on lapsen itsetunnon vahvistaminen sekä tarvittavien tukitoimien löytyminen.

Toiminnallisesti laatua säätelevät Hujala-Huttusen (1995) mukaan sellaiset tekijät kuten kasvattajien ja vanhempien yhteistyö ja heidän vuorovaikutustapansa, lasten ja aikuisten vuorovaikutuksen sekä lasten keskinäisen vuorovaikutuksen piirteet. Laatuun vaikuttavat myös vanhempien tyytyväisyys lapsen oppimisesta ja kehitymisestä. (Kalland 2012, 54.)

2.2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja tavoitteet

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Se luettelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja asettaa valtioille ensisijaisen vastuun toteuttaa niitä. Sopimus sisältää periaatteet syrjimättömyydestä, lapsen edun huomioimisesta, oikeudesta elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittamisen.

Suomi on allekirjoittanut sopimuksen, joten se velvoittaa huomioimaan nämä seikat varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Muita lainsäädännöllisiä velvoitteita ovat yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet. Valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 15.)

Lapsen päivittäisiin oppimisympäristöihin lukeutuu monenlaisia yhteisöjä. Koti, päivähoito, harrastustoiminta ja lähiympäristö kavereineen vaikuttavat kaikki osaltaan siihen millaisia kokemuksia ja vuorovaikutussuhteita hänelle muodostuu. (Korhonen 2010, 4.)

Varhaiskasvatuksen painopisteet ja tavoitteiden asettelu heijastavat yhteiskunnan kehitystä ja kulttuurin moninaistumista. Yhteiskunnallinen keskustelu ja globaalit muutokset tuovat osansa myös varhaiskasvatuksen maailmaan.

Pedagogiset valinnat eivät ole oikeita tai väärä vaan ne painottavat eri ideologioita. Jokaisen työntekijän on sisäistettävä oman työyhteisön yhdessä valitut arvot ja toimitatavat. Sen lisäksi on ymmärrettävä miten suunniteltu toiminta ja asetetut tavoitteet vaikuttavat yksilöön ja ryhmään. (Mikkola & Nivalainen 2009, 11.)

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään. Suhtautuminen toiseen ihmiseen oikeudenmukaisuutta ja ainutlaatuisuutta kunnioittaen ohjaavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä kasvatusyhteistyössä perheiden kanssa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on rikastuttaa lapsen kokemusmaailmaa niin, että hän saa onnistumisen kokemuksia tutustuessaan ympäröivään maailmaan suhteessa kulttuuritaustaansa. Lapsen näkeminen aktiivisena toimijana ja oman oppimisensa tuntijana mahdollistaa itseään ilmaisevan aktiivisen toimijan kehittymisen ja elinikäisen oppijan kasvun.

Leikki motivoi lasta omaksumaan uutta tietoa ja taitoja. Onnistuneet vuorovaikutustilanteet kannustavat kommunikoimaan myös uusissa tilanteissa.

Varhaiskasvatus on kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä, jossa huomion keskipisteenä on yksilö ja sen ainutlaatuisuus.

2.3. Emotionaalisesti hyvinvoiva lapsi

Kuten aiemmin totesin, varhaiskasvatus on kokonaisuus, joka muodostuu hoivasta, opetuksesta ja kasvatuksesta. Emotionaalinen turvallisuus vaatii perushoidosta huolehtimista ja terveyden ylläpitämistä. Se on kuitenkin vain osa hyvinvointia. Hyväksytyksi tuleminen omana ainutlaatuisena yksilönä vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa muokkaa minäkäsitystä ja vahvistaa itsetuntoa.

Vaikka lapsen on mahdollista vaikuttaa ympäristönsä toimintakulttuuriin omilla valinnoillaan, ilman aikuisen ohjausta heillä ei ole valmiuksia vastata kehityksestään ja parhaista mahdollisista vaihtoehdoista sen tueksi. (Kalliala 2008, 15 – 17.)

Ympäristön hyväksyntä, erityisesti samassa kehitysvaiheessa olevien lasten eli vertaisryhmän, ja aikuisen tuki uusissa vuorovaikutustilanteissa helpottavat lapsen osallistumista toimintaan sekä motivoitumista haasteiden edessä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 178.)

Kun lapsi kokee tulevansa huomioiduksi ja hänen aloitteisiinsa vastataan, kehitty hänelle ymmärrys vaikuttavuudestaan sekä vahva osallisuuden tunne yhteisöönsä. Tämä tuottaa iloa ja halua tavoitella tuota tilaa yhä uudestaan. (Järvinen & Mikkola 2015, 20 – 22.)

Stukturoitu varhaiskasvatus-ympäristö vahvistaa lapsen muistin ja oppimisen kehitystä. Ennakoitavuus ympäristön käyttäytymisessä ja yhteenkuuluvuus ryhmän sisällä ehkäisevät torjutuksi tulemistä vuorovaikutustilanteissa. On kuitenkin muistettava, että lapsen temperamentti vaikuttaa siihen miten hän ryhmässä toimimisen kokee. Aikuisen tehtävä on tukea lasta pääsemään osaksi ryhmää. (Järvinen & Mikkola 2015, 26 – 29.)

3 LAPSEN VUOROVAIKUTUSTAITOJEN KEHITTYMINEN

Theraplayssa ja siitä johdetusta vuorovaikutusleikissä jäljitellään tervettä lapsi-vanhempisuhdetta. Teoreettisena taustana on alun perin John Bowlbyn (1951, 1969) kehittämä vanhemman ja lapsen välinen kiintymysteoria.

Lapsella on synnynnäinen taipumus tulla osalliseksi yhteisöön. Aluksi tuo yhteisö on hyvin pieni. Siihen kuuluu ainoastaan vastasyntynyt vauva sekä hänen hoitajansa. Sen tunnusmerkkejä ovat tarpeiden tyydyttäminen, rauhoittuminen ja yhteisen kiinnostuksen jakaminen. (Koivunen & Lehtinen 2015, 174.)

Vuorovaikutuksessa lapselle muodostuu käsitys itsestään, sen kautta miten hänen tarpeisiinsa ja yrityksiinsä vuorovaikutuksen rakentamisessa on vastattu. (Helenius & Lumelahti 2013, 21.)

Lapsen kasvaessa hänen kokemusmaailmansa laajenee ja tarve tulla hyväksytyksi omana itsenään saa suuremman merkityksen. Lapsen itsetunnolle on tärkeää kuulla itsestään hyviä asioita toisten ikätoverien läsnäollessa mutta myös kahdenkeskisissä tilanteissa aikuisen kanssa. Oman nimen yhdistäminen mukaviin asioihin lisää kiinnostavuutta tutustua itseensä suhteessa toisiin. (Kullberg - Piilola & Peltonen 2005, 59.)

Kiintymyssuhde läheiseen hoitajaan on edelleen keskeinen mutta vähitellen yhteisöt laajenevat ja vertaisvuorovaikutus ikäisten kanssa lisääntyy. Vertaisvuorovaikutus on saman ikäisten ja suunnilleen samalla kehitystasolla olevien lasten välistä toimintaa. Tällaisessa vuorovaikutuksessa lapset ovat tasavertaisia ja voivat oppia toisiltaan.

Puhutun kielen ymmärtäminen ja tuottaminen tuo uuden ulottuvuuden kiintymyssuhteeseen. Kielen käyttäminen turvallisuuden tunteen välittäjänä kasvaa. Tunteiden nimeäminen yhdistettynä ilmeisiin ja eleisiin luo turvaa ja ennakoi tulevaa. (Salo 2002, 69.)

Lasten luontainen kiinnostus ikätovereihin helpottaa varhaiskasvatuksen aloittamista. Toisilleen tuntemattomatkin lapset hakeutuvat toistensa seuraan tarkkailemaan leikkejä ja houkuttaa käynnistämään vuorovaikutuksen. (Kalliala 2008, 37.) Sosiaalisia taitoja ei voi harjoitella yksin. Torjutuksi tuleminen on riski lapsen perusturvallisuuden kannalta. (Järvinen & Mikkola 2015, 27.)

Sosiaalisten taitojen avulla lapsi voi tutustua toisiin ja vaikuttaa leikin etenemiseen. Toisen kuunteleminen ja kasvattajan tietoisuus erilaisista temperamenteista ovat ryhmädynamiikan kannalta tärkeää tietoa. Ryhmähengen rakentaminen vahvistaa vuorovaikutus- ja ystävyyssuhteiden muodostamista.

Hakeutumiseen toisten seuraan vaikuttavat aikaisemmat kokemukset vuorovaikutustilanteissa. Lapsen toimiminen uusissa tilanteissa määrittyy sen mukaan miten miellyttäväksi hän tilanteen itselleen kokee. Perustarpeista tärkein on turvallisuus. Tuo turvallisuuden kokemus ohjaa lapsen toimintaa vuorovaikutuksessa. Kun lapsi kokee olonsa turvalliseksi hän voi suunnata huomionsa ympäristön toimintaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 28.)

Turvallisuuden tunne lisää yhteenkuuluvuutta ja rohkeutta itsenäisissä valinnoissa. Vuorovaikutus on iloa omasta selviytymisestä ja autonomiasta. Lapset ovat taidoiltaan erilaisia mutta halu tulla hyväksytyksi ilman suorituksia on kaikille sama. (Kanninen & Sigfrids 2012, 20 – 21.)

Autonomian lisääntyessä lapsi oppii harjoitellen ja kokeillen omia vaikutusmahdollisuuksiaan ympäristöönsä. Syy ja seuraus alkavat saada merkityksen. (Järvinen & Mikkola 2015, 26.)

4 PIENTEN LASTEN PEDAGOGIIKKA

Mietittäessä varhaiskasvatuksen sisältämiä arvoja keskustellaan usein hoivan ja oppimisen suhteista ja tärkeysjärjestyksestä. Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana.

Varhaiskasvatuksen tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea pienten, alle kolme-vuotiaiden lasten leikin kehittymistä. Aikuisen tehtävä on ohjata leikkiä olemalla itse mukana leikissä tai tarkkailla leikin etenemistä. Havaintojen tekeminen auttaa aikuista tutustumaan lapseen ja hänen kokemusmaailmaansa. Aikuisen läsnäolo rohkaisee lapsia vuorovaikutuksen rakentamisessa toisten kanssa. Lapsen turvallisuuden tunne kasvaa ja tietoisuus omasta vaikuttavuudestaan omaan ympäristöön lisääntyy. Se vahvistaa myös ryhmäytymistä ja ehkäisee ristiriitojen syntymistä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 39.) Kuvaan seuraavassa kappaleessa pienten lasten vuorovaikutustaitojen kehittymistä leikeissä.

Tarkastelen tässä leikkiä osana vuorovaikutusta 1-3-vuotiailla lapsilla. Sitä ei voi määrittellä tietynlaisena tekemisenä vaan ihmisten välisenä suhtautumisena toisiinsa ja yhteiseen kokemukseen.

Mitkä asiat sitten ovat lapsille leikissä tärkeitä? Pienten lasten toimintaympäristön tulisi mahdollistaa monipuolisten leikkien rakentaminen. Uusien taitojen harjoittelu on lapsille luontaista juuri leikkitilanteissa. Aikuisen tietoisuus leikin merkityksellisyydestä oppimisprosesseissa ja suunnitelmallisuuden välttämättömyys myös ns. vapaassa leikissä ovat pedagogista työskentelyä. (Helenius & Lummelahti 2013, 222–223.)

Toimintaympäristön muokkaaminen kullekin lapsiryhmälle sopivaksi edellyttää tutustumista lapsiin ja heidän edellytyksiinsä leikkiä ja löytää tarvitsemiaan välineitä.

Ensimmäisen ikävuoden aikana tyypillisiä ovat erilaiset esineisiin kohdistuvat leikit, jotka ovat kestoltaan melko lyhyitä. Tavaroihin tarttuminen ja niiden heiluttaminen aikaansaa liikettä ja mahdollisesti ääntä osuessaan kohteeseen.

Toiminnalliset leikit ovat kestoltaan lyhyitä mutta samaa leikkiä toistetaan lukuisia kertoja uudelleen. Lapsi tutustuu kehonsa ulottuvuuksiin ja voimiinsa sekä nauttii löytämisen riemusta. (Koivunen & Lehtinen 2015, 168.)

Vähitellen esineet mahdollistavat tarkoituksenmukaisia toimintoja ja käyttötapoja. Leikin symbolisoituminen kohdistaa leikin ja toiminnot kuvittellisesti tapahtuvaan ja toisiin ihmisiin. Halu kommunikoida syntyy jo hyvin varhain ja halu jakaa kokemuksia toisen vuoden alkupuolella.

Leikki on vuorovaikutusta, tapa ilmaista itseään. Se on vuorovaikutusta ympäristön, siihen kuuluvien ihmisten ja esineiden muodostamaa kokemusmaailmaa. Näiden kokemusten avulla lapsi oppii hallitsemaan tunteitaan ja luomaan merkityssuhteita asioiden välille. (Airas & Brummer 2002, 163 – 166.)

Toisen ikävuoden loppupuolella lapsi käyttää leikkivälineitä jo tarkoituksenmukaisella tavalla. Mielikuvitus on rikasta ja hän osaa korvata puuttuvia välineitä toisilla. Lähestyttäessä kolmea ikävuotta leikkivälineet saavat aktiivisen roolin, esimerkiksi nukke valmistaa ruokaa tai ajaa autoa.

Kolmevuotiaat innostuvat rakenteluleikeistä ja mielikuva valmiista tuloksesta ohjaa leikkiä. Aluksi rakentelu voi olla yksinleikkiä mutta vähitellen rinnakkaisleikki muuttuu yhteisen suunnitelman tekemisestä yhteiseksi toteuttamiseksi. Silloin myös erilaiset roolit leikeissä mahdollistuvat. (Lyytinen & Lautamo 2003, 199 – 203.)

Leikeissä lapsi harjoittelee sosiaalisia taitoja ja tekee havaintoja muiden käyttäytymisestä sekä omista vaikutusmahdollisuuksistaan toisten käyttäytymiseen. Ristiriitojen kohtaaminen ja niistä selviytyminen opettavat lapselle ryhmän yhteisiä sääntöjä ja arvoja. Aikuisen tehtävä on kuitenkin valvoa oikeudenmukaisuuden toteutumista. Näitä taitoja ei voi oppia yksin vaan siihen tarvitaan toisia ihmisiä.

Aikuinen havainnoi lapsen leikkejä ja tekee niiden havaintojen perusteella suunnitelmia oppimisen tueksi. Sitä kautta suunniteltujen tavoitteiden toteutumista on mahdollista arvioida ja tehdä muutoksia. (Koivunen & Lehtinen 2015, 163.)

Aikuisen ja lapsen yhteinen leikki perustuu vuorovaikutukseen. Aikuisen aktiivinen osallistuminen auttaa lasta motivoitumaan. Se lisää turvallisuuden tunnetta ja lapsen kommunikaatiotaidot paranevat. Kun aikuinen tuntee lapsen tavat ja kokemusmaailman hänen on mahdollista tukea lapsen kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla.

Monipuoliset leikkikokemukset erilaisissa ympäristöissä vahvistavat ja rohkaisevat lapsia leikkimään toistensa kanssa. Toimintaympäristön muokkaaminen ja luonnon hyödyntäminen luovat leikeille aivan uusia ulottuvuuksia. (Lyytinen & Lautamo 2003, 210.)

Kasvattajan on oltava tietoinen omista ja työyhteisönsä arvoista ja pystyttävä perustelemaan omia valintojaan asettaessaan toiminnalle tavoitteita. Muuten toiminnan arviointi ja kehittäminen on mahdotonta.

Pienten lasten pedagogiikka on väistämättä hoivapainotteista. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö arjen tilanteisiin voisi ja pitäisi yhdistää oppimistilanteita. Pieni lapsi harjoittelee uusia taitoja nimenomaan arkisissa tilanteissa vuorovaikutuksessa toisen kanssa.

Päiväkodin arki on täynnä vuorovaikutustilanteita. Toisia arvostava ilmapiiri heijastuu koko toimintaympäristön kasvatuskulttuuriin. Pienten lasten vuorovaikutuksessa vastuu on aikuisella. Tällainen toiminta on aikuisjohtoista. Lapsilähtöisyys taas tarkoittaa lapsen tarpeiden huomioimista ja yksilön ominaisuuksien tiedostamisesta ryhmän jäsenenä. (Kalliala 2008, 11, 19 – 22.)

Kun kasvattajayhteisö on sisäistänyt lapsen tavan toimia ja jokaisen toimintaa ohjaa käsitys lapsesta kokonaisvaltaisena oppijana on hoivatilanteisiin mahdollista sisällyttää monenlaisia oppimisen alueita. Sisällöllisiä orientaatioita käsitellään lapsen yksilölliset tarpeet, ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Tämä eri sisältöalueiden eheyttäminen tukee lapsen ajattelutaitojen kehittymistä.

5 VUOROVAIKUTUKSELLINEN TUKEMINEN OSANA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAA

Päiväkodin toimintakulttuuri pitää sisällään vuorovaikutuksen kaikki tasot. Kasvatuksen kulttuurinen luonne näyttäytyy erilaisten ihmisten kohtaamisissa, joita myös fyysiset tilat ja sosiaaliset käytänteet määrittävät. (Rasku-Puttonen 2006, 8.)

Varhaiskasvatuksella on suomalaisessa yhteiskunnassa institutionaalinen tehtävä, joka pitää sisällään hoidon, opetuksen ja kasvatuksen. Yhteisön toimintakulttuuri on sekä tiedostettujen että tiedostamattomien tapojen yhteissumma. Vuorovaikutuksen kannalta on merkityksellistä miten hyvin osapuolet jakavat tietoisuuttaan ja sitoutuvat yhteisiin arvoihin ja periaatteisiin. (Nummenmaa 2006, 23–25.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaan lapsi kehittyy ja oppii uusia taitoja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Ympäristön tuottamat onnistumisen kokemukset ja lapsen mahdollisuus toimia aktiivisena toimijana kannustavat lasta kokeilemaan taitojaan ja vahvistavat ryhmään kuulumisen tunnetta. Myös itsetunto vahvistuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20, 29.)

Pienten lasten tapa kommunikoida on hyvin kokonaisvaltaista. Vaikka puhuttu kieli on merkittävässä roolissa vuorovaikutuksessa, ilmeiden, eleiden sekä kehonkielen vaikutus viestien ymmärtämisessä on suuri. Aikuisen reagointi lapsen aloitteisiin ja kuulluksi tulemisen kokemus vahvistavat vuorovaikutustaitojen kehittymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40 – 41.)

Toimintaympäristön muokkaaminen, henkilöstörakenteen sekä toimintakulttuurin ratkaisut huomioidaan muodostettaessa uusia lapsiryhmiä. Henkilöstön tehtävä on huomioida lasten henkilökohtaiset ominaisuudet pienryhmiä suunniteltaessa niin, että myönteisellä tavalla voidaan tukea lasten kaverisuhteiden muodostumista. Yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen ikä huomioiden myös häntä itseään kuullaan ja huomioidaan ja hänen kokemuksensa varhaiskasvatuksesta sekä mielenkiinnonkohteistaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8 – 10.)

6 RYHMÄTHETAPLAY- MENETELMÄ VUOROVAIKUTUSLEIKIN TOTEUTTAMISEN TAUSTALLA

Pienen lapsen kohtaaminen on selkeää ja kosketuksesta välittyä turvallisuus ja varmuus. Pieni lapsi kaipaa toiminnalle ennustettavuutta ja luottamuksen siitä, että tulee huomioiduksi tarpeineen sekä hoivatuksi. Vuorovaikutustilanteiden tulee sisältää aitoa iloa yhdessä lapsen kanssa sekä positiivisia kokemuksia suhteessa toiseen. Yhdessä koetaan myös jännitystä ja voitetaan haasteita. (Jernberg & Booth 2003, 38.)

Theraplayn periaatteet muodostuvat yhteisyyden kehittämisestä, leikin käyttämisestä, lapsen houkuttelemisesta vuorovaikutukseen, aikuisjohtoisuudesta, lapsen takautuvien tarpeiden tyydyttämisestä, empaattisuuden virittämisestä, koskettamisesta, aistien stimuloinnista ja itsesäätelyhäiriöiden hoidosta. (Jernberg & Booth 2003, 54.)

Vuorovaikutusleikissä aikuinen kohtaa aidosti lapsen ja on kiinnostunut siitä, mitä lapsi haluaa leikin tiimellyksessä kertoa sanoillaan, eleillään ja ilmeillään. Vuorovaikutustaitoja harjoitellessa, aikuinen pääsee lähemmäksi lasta. Leikkutilanne auttaa aikuista huomaamaan lapsen paremmin, ja olemaan valmiimpi vastaanottamaan ja tutkimaan lapsen reaktioita. Hyvä kosketuksen antaminen opitaan aikuisen esimerkin kautta. Kosketusta harjoitellaan leikkien avulla aikuisen kannustaessa.

Aikuisen tehtävä on olla lapsen vierellä, tehdä yhdessä mikäli lapselta puuttuu uskallusta kokeilla yksin. Yrittämisen ja onnistumisen kokemus on tärkeä itsetunnon kehittämisen kannalta. Sanojen merkitystä korostetaan ilmeillä ja eleillä.

Vuorovaikutusleikissä korostuu elämyksellisyys ja toisista huolehtiminen. Siinä opitaan kokemaan myötätuntoa, mikä ennaltaehkäisee syrjäytymistä ryhmästä. On tärkeää saada olla hoivattavana ja hoivata toista. Lapsen tulee huomata, että aikuisen on hyvä olla hänen seurassaan ja lapsen hyvinvointi on aikuiselle tärkeää.

6.1. Säännöt ja rituaalit

Vuorovaikutusleikissä on neljä sääntöä, jotka kerrataan jokaisen kokoontumisen alussa. Toista ei saa satuttaa, pysytään yhdessä, pidetään hauskaa ja aikuinen johtaa tuokion etenemistä. Aikuinen kertoo mitä leikitään ja milloin on aika lopettaa. On hyvä käyttää selkeitä ohjeita, kuten nyt, stop tai seis. Aikuisjohtoisuus on paljolti myös sanatonta viestintää. (Jernberg & Booth 2003, 345.)

Aikuisen hoivaava asenne on tärkeä koko toiminnan ajan. Yhteyden rakentaminen on aina myönteistä ja houkuttelevaa ei koskaan vaativaa tai pakottavaa.

Rituaalit ohjatuilla tuokioilla vahvistavat lasten minäkuvaa arvokkaana ja hoivaa ansaitsevana yksilönä. Jokaisen tuokion alussa lapseen kohdistetaan vuorollaan huomio esimerkiksi rasvaamalla hänen kätensä tai jalkansa.

Toinen vahvistava rituaali on syöttäminen. Sekin on osa hoivaamista ja antautumista toisen hoidettavaksi. Syöttäminen lisää aikuisen ja lapsen välistä luottamusta. Se vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuutta ja sitoutumista ryhmään. (Jernberg & Booth 2003, 348.)

6.2. Toimintajärjestys

Jokainen ryhmätuokio on rakenteeltaan samankaltainen vain yhteiset leikit vaihtelevat ryhmän tarpeiden mukaan. Toiminta on ennalta suunniteltua ja aikuisjohtoista. Tuokio aloitetaan sisääntulolla, jossa huomioidaan jokainen lapsi yksilönä kuljettaen hänet omalle paikalle. Paikan merkinä on lattiamuoto. Sisääntulon jälkeen lauletaan alkulaulu, jossa myös huomioidaan ryhmäläiset omalla nimellä, myös aikuinen. Jokaisella kokoontumiskerralla kerrataan yhteiset säännöt. Toimintahetki on kestoaltaan 15 – 30 minuuttia. Olennaisena osana ryhmätheraplayta on hoivaavuus. Hoiva voi olla käden tai jalan sivelyä, ”pipien” hoitamista, käsien rasvausta tms. Hoivausosiota ei milloinkaan saa jättää väliin. Erityisen tärkeä se on silloin, jos ryhmän käyttäytymisessä ilmenee häiriöitä. Aktiviteetit suunnitellaan ryhmän tarpeita vastaaviksi. Ensimmäisellä kokoontumiskerralla yksikin leikki saattaa riittää. Ensimmäinen leikki on hyvä suunnitella

sen kaltaiseksi, että jokainen voi suoriutua siitä melko helposti ja saada onnistumisen kokemuksen. Leikkien tarkoitus ei ole asettaa lapsia kilpailuasemaan keskenään vaan yhdessä tekeminen ja yrittäminen ovat tärkeitä. Osallistua voi myös vain katselemalla vaikka ohjaajana toimivan aikuisen tehtävä on yrittää houkutella lapsi kokeilemaan ja voittamaan epäluulonsa.

Herkuttelu ja loppulaulu valmistavat lapsia vähitellen tuokion päättymiseen. Pienen ja isommankin lapsen syöttäminen ja lapsen antautuminen toisen palveltavaksi lisää luottamusta hoitavaa aikuista kohtaan ja antaa miellyttävän hoivakokemuksen. (Jernberg & Booth 2003, 348.)

6.3. Elementit

Vuorovaikutusleikin tarkoituksena on auttaa lasta löytämään hänelle ominaisia ja käyttökelpoisia tapoja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Aikuisen tehtävä on auttaa lasta löytämään omat rajansa ja oman kehollisuutensa. Turvallinen ja luotettava ympäristö mahdollistaa toiminnan etenemisen. Aikuisen ennustettava käyttäytyminen auttaa lasta jäsentämään kokemuksiaan. Yhdessä pysyminen aktiviteettien aikana on tärkeää. Lasta autetaan koko ajan, jotta yhteys toimintaan ja toisiin säilyvät hyvinä. Katsekontaktin ylläpitäminen, avoin ihailu ja positiiviset kokemukset rohkaisevat lasta.

Tuokioilla kaikki tunteet ovat sallittuja ja aikuinen kantaa vastuun onnistumisesta. Omien rajojen haastaminen aikuisen tai toisen lapsen avulla tuo iloa ja leikkimielisyyttä tilanteisiin.

Pieni jännitys ja yllätyksellisyys ylläpitävät vuorovaikutusta ja pitävät lapsen valppaana. ketään ei saa satuttaa ja kaverista pidetään huolta. Lapsi voi luottaa siihen, että aikuinen rauhoittaa ja lohduttaa hellästi. (Jernberg & Booth 2003, 360 – 371.)

7 VUOROVAIKUTUSLEIKIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Suunniteltaessa vuorovaikutusleikkiä huomioidaan sen neljä osa-aluetta. Jokainen niistä tukee kehityksen eri puolia. Ryhmän rakennetta mietittäessä lasten erilaiset tarpeet ja temperamentti otetaan huomioon.

Rakenteellisuus tarkoittaa aikuisen herkistymistä lapsen tarpeille ja reagoimista niihin tarjoamalla oikeanlaisia virikkeitä. Aikuisen huolehtiessa ympäristön turvallisuudesta lapsi kokee olonsa fyysisesti ja emotionaalisesti turvatuksi. Aikuisen huolehtii järjestyksen säilymisestä ennalta sovitulla säännöllä.

Yhteisöllisyys kasvaa ryhmän saamasta positiivisesta palautteesta ja onnistumisen kokemuksista, joita toistetaan tuokioiden aikana. Läheisyyden kokeminen myönteisenä ja tavoiteltavana asiana tuottaa mielihyvää. Lapsi oppii, että uudet kokemukset voivat olla iloisesti yllättäviä ja jännittäviä yhtä aikaa.

Hoivaavuus tyynnyttää pienen lapsen epävarmassa tilanteessa. Hoivaavuuden tarkoituksena on välittää lapselle tunne omasta ainutlaatuisuudestaan ja rakastettavuudestaan omana itsenään. Hoivaava aikuinen tuo turvallisuuden ja pysyvyyden tunteen lapselle.

Turvallisessa vuorovaikutuksessa *haastavuus* on kannustamista ja haasteiden suunnitteleminen lapsen taitojen mukaan. Leikeissä ei voi epäonnistua, sillä aikuinen on auttamassa lasta koko ajan. (Jernberg & Booth 2003, 41 – 43.)

Kosketuksen merkitys on tuottaa hyvää mieltä ja lievittää stressiä. Se tyynnyttää rauhaa lasta ja tukee myönteistä kehoitsetunnon kehittymistä. Tietoisesti käytettynä se nostaa lapsen aktivaatiotasoa. Lapsi tarvitsee ympärilleen rajat joiden sisällä on turvallista ja mukava olla. Silloin ilon kokeminen on jaettava ja on mielekästä oppia uusia asioita.

7.1. Valmistelevat toimenpiteet

Ennen tuokioiden aloittamista on muutamia asioita, jotka pitää hoitaa. Vanhemmille tiedotetaan ryhmän kokoontumisesta ja kerrotaan sen tavoitteista. Opinnäytetyötä varten olen pyytänyt videointiluvan sekä luvan käyttää havaintojani arvioidessani toiminnan tuloksia. (Liite 1)

Varhaiskasvatuksen johtajan kanssa olen keskustellut opinnäytetyöni aiheesta sekä siitä miten toteutan materiaalin hankinnan. Päiväkodin henkilökunta on myös tietoinen työstäni. Oma tiimi tietää aikataulut, jotta voin tuokiot sijoittaa sopivasti mukaan toimintaan. Järjestelyä helpottaa se, että itse toimin lastentarhanopettajana kyseisessä ryhmässä. Vanhemmat olivat hyvin yhteistyökykyisiä ja kaikilta tuli lupa videointiin.

Koska toiminnan tarkoitus on tukea lapsen ja aikuisen sekä lasten keskinäistä vuorovaikutusta on tuokioiden ulkoinen järjestely varsin yksinkertaista. (Jernberg & Booth 2003, 77.)

Toimintaympäristön valmistaminen ja tarvittavien välineiden tulee olla valmiiksi mietittynä. On tärkeää, että tuokio on aina samassa tilassa.

Lasten valitseminen ryhmään perustuu heidän tarpeisiinsa. Yhdessä tekeminen edellyttää kaikilta ryhmäläisiltä tiettyjä ominaisuuksia. Lasten ikäero ei voi olla liian suuri, sillä esimerkiksi motoriset taidot ovat yksi vuotiaalla aivan eri, kuin kaksi vuotiaalla. Ryhmässä oli kolme noin kaksi vuotiasta lasta, kaksi poikaa ja yksi tyttö.

Jokainen tuokio suunnitellaan etukäteen ja edellisen tuokion havainnot vaikuttavat seuraavaan suunnitelmaan. Näin varmistuu lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja jo olemassa olevan tiedon hyödyntäminen.

Videokameran asettaminen paikoilleen jalustalle ennen lasten kuljettamista tuokiolle on muistettava, näin lasten huomio kiinnittyy mahdollisimman vähän kameraan. Ensimmäisellä kerralla kerron kamerasta ja kuvaamisesta. Seuraavilla kerroilla vastaan lasten mahdollisiin kysymyksiin kuvauksesta.

Käytän välineiden säilyttämisessä rottinkista ostoskorja, jonka sisällön olen peittänyt liinalla. Kun tarvitsen suurempia välineitä, ovat ne sivussa tuokion alkaessa. Istuinalustat ovat valmiina lattialla odottamassa lapsia.

7.2. Vuorovaikutusleikkituokioiden suunnitelmat ja eteneminen

ENSIMMÄINEN KOONTUMINEN

1. LASTEN KULJETTAMINEN OMILLE PAIKOILLEEN

Huoneen ovella lapset odottavat seisten aikuisen ollessa vieressä. Lapsi kömpii voimistelurenkaan läpi aikuisen kannatellessa rengasta hieman lattian yläpuolella. Jokainen pujottautuu vuorollaan renkaan läpi ja kävelee aikuisen osoittamalle istuinalustalle istumaan.

Alustat ympyrämuodostelmana, myös aikuisella oma paikka.

2. ALKULAULU

Jokainen nousee vuorollaan paikallaan seisomaan lauletaessa ” Ilo meillä irti on, on on X kun pomppii pom, pom, pom ! Ilo meillä irti on, on, on X on täällä on , on, on !” Laulun ajan pompitaan paikoillaan. Mikäli lapsi ei tahdo pomppia yksin, aikuinen ottaa häntä käsistä kiinni ja pompitaan yhdessä. Aikuisen nimi lauletaan viimeisenä hänenkin pomppiessa.

3. SÄÄNNÖT

Aikuinen johtaa leikkejä, pysytään yhdessä, pidetään kaverista huolta ja pidetään hauskaa. Jokaisella kokoontumiskerralla muistutetaan säännöistä ja muistellaan yhdessä mitä ne olivat

4. HOIVA

Rasvaan lasten kädet suklaantuoksuisella käsirasvalla laulaen samalla ” Minä hoitelen, voitelen kättäsi sun. Se hyvältä tuntuu ja tärkeää on. Samalla katson lasta silmiin ja kerron lopuksi kuinka mukavaa on, että olet täällä. Jos lapsi ei koe rasvausta miellyttäväksi voi käsiä vain sivellä.

5. LEIKKI

Kädet ovat sopivasti rasvaiset, joten kukin saa painaa kätensä tummansiniselle kartongille. Käsistä ei juuri jää jälkiä mutta kun päälle ripottelee perunajauhoa, tapahtuu taikoja! Kartongille ilmestyvät valkoiset kädenjäljet. Yhdessä ihastelemme ihmettä ja vertailemme käsien muotoja ja kokoa. Kuvien alle kirjoitetaan nimet.

6. HERKUTTELU

Korissa minulla on pieni sydämen muotoinen rasia, joka sisältää syötävän yllätyksen. Pyydän lapsia sulkemaan silmänsä ja avaamaan suunsa. Voi myös laittaa kädet silmille mikäli on vaikeaa pitää silmät muuten kiinni. Laitan jokaisen suuhun pienen muumikeksin.

7. LOPPULAULU

” Nyt on leikit leikitty ja lähdevä on...” Kiitos kun jaksoitte olla mukana. Näytän vihreää liikennevaloa, jotka ovat käytössä ryhmässäni. Ne roikkuvat vyötärölläni helposti saatavilla.

8. POISKULJETTAMINEN

Kiitos mukanaolosta. Kannan jokaisen lapsen eteiseen reppuselässä valmistautumaan uloslähtöön.

TOINEN KOKOONTUMINEN

1. LASTEN KULJETTAMINEN OMILLE PAIKOILLE

Reppuselässä kuten edellisen kerran poistuminen

2. ALKULAULU

3. SÄÄNNÖT

4. HOIVA

Käsien rasvaus, huomioidaan järjestys, kaikki vuorollaan ensimmäisiä

5. LEIKKI

Lapset istuvat omilla paikoillaan ja aikuinen lähtee kiertämään piiriä koskettaen jokaista hellästi päähän. Koskettaessaan hän sanoo ankka, ankka, ankka, ankka.. kunnes yhden lapsen kohdalla vaihtuu sanaksi hanhi. Silloin lapsi nousee ylös ja aikuinen ja lapsi halaavat. Nyt ” hanhilapsi ” lähtee vuorostaan kierrokselle. Aikuinen huolehtii, että jokainen saa vuorollaan olla hanhi.

6. LEIKKI

Korista löytyy pieni höyhen, jolla lapset saavat kutitella toista hellästi. Jutellaan miltä kosketus tuntuu. Aikuinen kutittaa ensin kaikkia vuorollaan ja lapset saavat kutittaa myös aikuista.

7. HERKUTTELU

Kuten edellisellä kerralla mutta rusinoilla.

8. LOPPULAULU

Liikennevalot sanallisen kiitoksen ohella positiivisena palautteena.

9. POISKULJETTAMINEN

Kiitos mukanaolosta. Lapset vedetään vuorollaan peiton päällä istuen eteiseen. Huomioidaan, että jokainen saa olla kuljetuksissa ja alkulauluissa joskus ensimmäinen.

KOLMAS KOKOONTUMINEN

1. LASTEN KULJETTAMINEN OMILLE PAIKOILLE

Vedetään peiton päällä kuten edellisen kerran poistuminen

2. ALKULAULU

Huomioidaan järjestys, kaikki vuorollaan ensimmäisiä

3. SÄÄNNÖT

4. HOIVA

Käsien rasvaus

5. LEIKKI

Kommervenkkaa, vemmerkonkkaa, hyttynä myttynä maahan.

Kaikki hyppivät tasajalkaa lorun ajan, lopuksi kaikki pieneksi mytyksi maahan, peittävät silmänsä ja aikuinen peittää yhden lapsen peitolla. Arvataan yhdessä kuka on peiton alla, ei kisailta. Kurkistetaan yhdessä peiton kätköihin. Kaikki saavat olla peiton alla ja myös peittää halutessaan toisen. Aikuinen voi koittaa peittää myös kaksi lasta peiton alle tai itsensä ja lapset etsivät aikuisen peiton alta.

6. LEIKKI

Höyhenen puhallus ensin aikuisen kämmenpesästä lapsen kämmenille ja sen jälkeen lapselta lapselle.

7. ANKKA, ANKKA, ANKKA... HANHI

8. HERKUTTELU

Muutama rusina

9. LOPPULAULU

10. POISKULJETTAMINEN

Kiitos mukanaolosta. Seistään vastakkain lapsen kanssa ja lapsi asettaa jalkansa aikuisen jalkaterien päälle. Kävellään ” yhteisillä ” jaloilla eteiseen.

NELJÄS KOKOONTUMINEN

1. LASTEN KULJETTAMINEN OMILLE PAIKOILLE

Aikuisen jalkaterien päällä kulkien.

2. ALKULAULU

3. SÄÄNNÖT

4. HOIVA

Käsien rasvaus

5. LEIKKI

Välineenä kudottu pehmeä pallo. Otetaan pallo käteen vuorotellen ja tutustutaan miltä se tuntuu käsissä ja kasvoissa. Pohditaan sen karheutta ja lämpöä.

Vieritetään palloa lattiaa pitkin toisille. Sanotaan ensin nimi kenelle vieritetään.

6. LEIKKI ” MAALATAAN KAVERI ”

Mennään selin makuulle lattialle ja pari maalaa toisen hellästi sivellen leveällä puhtaalla siveltimellä. Aikuinen näyttää mallia toisessa parissa. Samalla nimetään mitä kehonosia maalataan, mikäli ei vielä osaa nimetä ei haittaa. Käännyttään vatsalleen ja maalataan selkäpuoli.

7. HERKUTTELU

Pieni pala porkkanaa

8. LOPPULAULU

9. POISKULJETTAMINEN

Kiitos mukanaolosta. Reppuselässä eteiseen

VIIDES KOKOONTUMINEN

1. LASTEN KULJETTAMINEN OMILLE PAIKOILLE

Reppuselässä. Kerrotaan, että tämä on viimeinen kokoontumiskerta. Juttelua asiasta, mikäli lapset haluavat kommentoida.

2. ALKULAULU

3. SÄÄNNÖT

4. HOIVA

Käsien rasvaus

5. LEIKKI

Puhalletaan höyhentä yhdessä niin, että pysyisi mahdollisimman kauan ilmassa.

6. LEIKKI

Pumpulipallojen puhaltaminen lattialla vatsallaan maaten. Yritetään yhdessä saada pallot maaliviivan toiselle puolelle. (viiva maalarinteippi lattiassa)

7. ANKKA, ANKKA, ANKKA...HANHI

8. HERKUTTELU

Pieni piparin pala

9. LOPPULAULU

10. POISKULJETTAMINEN

Kiitos, minulla on ollut mukavaa teidän kanssanne! Sylissä kantaen eteiseen.

7.3. Tavoitteet

Vuorovaikutusleikin tavoitteet voisi hyvin määritellä varhaiskasvattajien tehtävien mukaisesti. Aikuisen tehtävä on luoda leikkisä, uteliaisuutta herättävä ja toisia arvostava ilmapiiri, jossa rohkaistaan muodostamaan kaverisuhteita. Turvallisuuden tunnetta lisää toisen seurasta iloitsemalla ja samalla itsetuntu vahvistuu. Jokainen tulee kuuluksi ja nähdyksi omana itsenään vailla suorittamisen edellytystä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016,19)

Lapsen olemassa olevat taidot otetaan huomioon ja vahvistetaan niiden käyttöä, jolloin laaja-alainen oppiminen mahdollistuu ja luodaan edellytykset vertaisoppimiselle. (Hellsten & Pihlaja 1999,59.)

Toiminnan tavoitteina on lisätä ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja lapselle luontaista halua leikkiä ja hyödyntää tätä vuorovaikutustavoissa.

Leikissä lapsen on mahdollista koetella taitojaan ja omia rajojaan sallivassa ympäristössä. (Hellsten & Pihlaja 1999, 65–67.)

7.4. Aikuisen rooli

Kasvun, itsenäistymisen ja minäpystyvyyden tunteen rakentuminen vaatii onnistumisen kokemuksia. Antautuminen toisen hoivattavaksi ja rohkaistuminen ylittämään omia rajojaan vaatii lapselta kannustavaa aikuista. Ilman toimintaa ohjaavaa ja säätelevää aikuista lapsiryhmä ei saavuta riittävää turvallisuuden tunnetta. Aikuisella on aina vastuu epäonnistumisesta. Lapselle tarjotaan mahdollisuutta yrittää uudelleen aikuisen tuella. Yhteisen kokemuksen luominen houkuttelee lasta vuorovaikutukseen toisen kanssa ja tekee siitä tavoittelemisen arvoista. (Jernberg & Booth 2003, 346.)

Kuten aina työskenneltäessä lasten kanssa on aikuisen mietittävä omaa rooliaan kasvattajana ja ohjaavana aikuisena. Millainen on oma käsitys hyvästä vuorovaikutuksesta ja millaisia lähestymisaloitteita pitää suotavina. Taito osata olla puuttumatta silloin kun apua ei tarvita vaan arvostaa lapsen omia yrityksiä ratkaista tilanne.

Kaikki ohjaaminen on positiivista, ei pakottavaa mutta kuitenkin joustavaa. Asettumalla lapsen tunnetilaan on mahdollista ymmärtää hänen reaktioitaan ja oppia tuntemaan hänet paremmin.

Samalla oma tietoisuus omasta kasvattajapersoonasta lisääntyy. Tiimissä onkin hyvä pohtia millaisia oletuksia kasvattajilla on omista vuorovaikutustaidoistaan ja tietoisesti muuttaa tapojaan. (Nummenmaa 2006, 32.)

7.5. Haasteet ryhmän havainnoinnissa

Lasten vuorovaikutustaitojen vahvistumista jonkun tietyn toimintamallin avulla on mielestäni vaikea arvioida, koska lapsi oppii uusia taitoja kokoajan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Myöskään itsetunnon vahvistumista en voi mitata.

Tuokion ohjaajan tehtävä on kannustaa lapsia yhteiseen toimintaan, koska yhdessä tekeminen on vuorovaikutusleikin perusedellytys. Mikäli joku lapsista on vaarassa ajautua erilleen, on aikuisen ensisijaisesti yritettävä palauttaa hänet mukaan yhteiseen toimintaan.

Toimintaympäristön rajaaminen ja ympärillä olevien häiriötekijöiden huomioiminen vaativat tilannetajua. Lasten vireystila ja päivän muut toiminnat saattoivat vaikuttaa tuokion etenemiseen. Vaikka ajankohta oli suunniteltu vireystilan kannalta aamupäivään, oli joskus haasteellista jatkaa sisäleikkejä toisten lähtiessä ulos. Oli siis tärkeä arvioida myös omia ennako-odotuksia tuokioiden onnistumisen suhteen ja sopeuttaa ne vallitseviin olosuhteisiin. Tuokioiden suunnittelu etukäteen mahdollisti leikkien muuntamisen lasten vireystilan mukaan.

7.6. Tavoitteiden toteutuminen ja toiminnan arviointi

Vuorovaikutustaitojen kehittyminen tapahtuu niin kokonaisvaltaisesti, ettei ohjattujen leikkien osuutta voi siinä suoraan näyttää toteen. Voin kuitenkin todeta, että pienryhmässä opitut vuorovaikutustaidot siirtyvät lasten leikkeihin myös muissa leikki tilanteissa.

Lukumääräisesti kokoontumiskertoja oli mielestäni riittävästi. Toisaalta useamman keran viikossa toteutettu toiminta olisi saattanut tuoda nopeampia tuloksia. Leikkejä saattoi kuitenkin leikkiä myös muissa tilanteissa ja eri lasten kanssa. Parasta ohjauksessa oli läheisen suhteen syntyminen lapsiin. Se on mielestäni laadukkaan varhaiskasvatuksen päätavoite.

Tarkoitukseni oli vuorovaikutusleikkitoiminnan kehittäminen vastaamaan erityisesti alle kolme-vuotiaiden vuorovaikutustaitojen tukemisessa. Kokeilemalla menetelmää oma tietoisuuteni toiminnan vaikutuksista kehittyi ja mahdollistaa tiedon välittämisen eteenpäin. (Vilka 2006, 76.)

Varhaiskasvatuksen yhteisessä koulutuspäivässä on tarkoitus jakaa tätä tietoa muille. Yhdessä toisen työntekijän kanssa esittelemme ”työpajassa” menetelmää muille. Silloin lähestymistapana on kiusaamisen ehkäisy, jota menetelmä tukee erinomaisesti.

Toiminnallisuus on sosiaalista toimintaa, käytännön ja teorian yhdistämistä sekä muovaamista kokeilemisen ja kokemuksen kautta toimivampiin käytänteisiin. (Heikkinen 2015, 205.)

Tulosten luotettavuuden kannalta vaatimus sosiaalisten tilanteiden toistettavuudesta on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Vaikka samat leikit toteutettaisiin toisella ryhmällä identtisesti, tuloksia on vaikea verrata keskenään. Lasten vireystaso sekä kokoajan muuttuva vuorovaikutustilanne vaikuttavat valittuihin toimintatapoihin. (Toikko & Rantanen 2009, 123–125.)

Toiminnan kehittämisen sekä oman ammatillisen kasvamisen kannalta tarvitaan havainnointien dokumentointia siten tulosten analysointi sekä jatkotoimenpiteiden asettaminen on mahdollista. Hyvien käytäntöjen siirtäminen ja jakaminen työyhteisössä on laadukkaan varhaiskasvatuksen kehittämistä.

Prosessina hankkeeni oli kokoajan muuttuva ja tulkinnallinen kokonaisuus. Se täydentyi ja sai uusia ulottuvuuksia edellisten tilanteiden vaikuttaessa seuraaviin. (Toikko & Rantanen 2009, 54.)

Havaintojen tekeminen tuokioiden aikana olisi ollut haastavaa ilman videointia. Osallistuminen ryhmän toimintaan vaatii keskittymistä jokaiseen hetkeen ja lapseen kerrallaan. Palaaminen tuokioiden tunnelmaan videoita katsoessa kiinnitti huomiota myös niihin ilmeisiin ja eleisiin, joita ei muutoin olisi voinut havaita lainkaan.

Osallistuva havainnointi menetelmänä on kuitenkin mielestäni toimiva tapa lasten vuorovaikutustilanteita tarkasteltaessa. Muistiinpanojen tekeminen tuokioiden aikana on mahdotonta. Siksi olikin tarpeellista kirjata havainnot heti tuokion päätyttyä.

Osallistumalla tuokion leikkeihin olin tasavertainen jäsen lasten kanssa. Minä opin yhdessä lasten kanssa ja jaoin heidän kanssaan yhteisiä kokemuksia ainutkertaisissa tilanteissa. (Vilkka 2006, 45.)

Päiväkirjamaiset havainnot tuokion kulusta auttoivat etsimään samankaltaisia ilmiöitä lasten toiminnasta arjen tilanteissa. Miten lapset tulivat esimerkiksi vastaan aamulla kohdatessa toisensa, halusivatko, lauloivatko pätkän tuttua laulua ” Ilo meillä irti on....”, vai muistelivat jotain yhdessä koettua leikkiä?

Opitut leikit saavat lisäsävyjä muista kokemuksista, kuten luetuista kirjoista, loruista ja lauluista sekä vuorovaikutustilanteista yhteisöissä. Kaikki nämä kokemukset yhdistyvät lapsen mielessä ja näyttäytyvät eri tilanteissa eri tavoin.

Muistiinpanojen tekeminen on jo aineiston analysoinnin aloittamista. Mitä valikoituu kirjoitettavaksi on tutkijan henkilökohtainen valinta. Oma rooli ryhmän jäsenenä ja sen merkityksen ymmärtäminen vaikuttaa myös lasten kanssa jaettuihin kokemuksiin. Lisäksi erilaisilla persoonallisilla ominaisuuksilla on vaikuttavuutensa kokemusten tunteemisessa.

Tuloksien analysointi tuottaa uudenlaista materiaalia pohdintaan ja mahdollistaa johtopäätösten tekemisen. (Heikkinen 2015, 209.)

Videoilta saattoi tarkistaa lapsen yksilöllisen tavan toimia leikeissä ja hyödyntää niitä havaintoja seuraavaa tuokiossa. Yksi lapsista arasteli höyheneen ottamista käteensä ja sanoi ensimmäisellä kerralla: ” Hyi ”. Kerroin, että höyhen on aivan puhdas ja siihen voi koskea. Se riitti hänelle tiedoksi ja hän uskalsi ottaa höyheneen käteensä. Hän myös

kosketti sillä kevyesti kutittaen kaveria. Mietin miten välitämme tietoa ”likaisista” linnunsulista lapsille ja miten se vaikuttaa jopa värikkäisiin pääsiäishöyheniin. Tämä on kuitenkin vain minun tulkintani lapsen käyttäytymisestä. Omat asenteemme heijastuvat suhteessamme kanssaihmiin ja ympäristöön. Tämän tosiasian ymmärtäminen auttaa pääsemään irti pinttyneistä tavoista ja ennakoasenteista. (Aaltola & Valli, 2010, 34–35.)

Videoidut tuokiot mahdollistivat havaintoihin palaamisen ja jopa tunnelma oli aistittavissa uudelleen. Ohjatessani lapsia leikeissä seurasin miten he hakivat katsekontaktia ensin minuun ja sen jälkeen he katsoivat miten kaveri toimi tilanteessa. Aikuisen tehtävä vuorovaikutusleikissä onkin huolehtia katsekontaktin syntymisestä jokaiseen lapseen. Näin rohkaistaan kokeilemaan yhdessä uusia toimintatapoja. Yhteistä kokeilemisen riemua on helppo jakaa eteenpäin ja näin lisätä positiivisesti uudelleen yrittämistä.

Erityisesti aikuisen leikkisyys ja lapsen omia yrityksiä oikealla tavalla arvostava kuunteleminen luo turvallisen leikkiympäristön.

Tuokion ohjaajan tehtävä on kannustaa lapsia yhteiseen toimintaan, koska yhdessä tekeminen on vuorovaikutusleikin perusedellytys. Mikäli joku lapsista on vaarassa ajautua erilleen, on aikuisen ensisijaisesti yritettävä palauttaa hänet mukaan yhteiseen toimintaan. Kuten jokaisessa ryhmässä, niin myös vuorovaikutusleikkiryhmässä lapsi saattaa ajautua jonkinlaiseen rooliin, mikäli aikuinen ei huomioi hänelle ominaisia tapoja toimia. Havainnoin avulla leikkien haastavuutta voi vaihdella ja tavoitteita on helppo asettaa tukemaan myös uusien roolien löytymistä.

Vuorovaikutusleikki on positiivisesti aikuisjohtoista. Mielestäni lapsilähtöisyys ja aikuisjohtoisuus eivät ole toistensa vastakohtia. Aikuisen vastuulla on huolehtia vuorovaikutuksen aloittamisesta ja lapsen onnistumiskokemusten mahdollistamisesta. Vuorovaikutusleikki pyrkii vahvistamaan lapsen ja aikuisen välistä kiintymyssuhdetta ja lapsen itsetuntoa. Tähän päästään aikuisen jäsentäessä ja johtaessa vuorovaikutuksen kulua. Lapselle välittyy tunne omasta merkityksellisyydestään ilman suorittamista. Iloiset kokemukset sekä yllätyksellisyys rakentavat yhteyttä toisiin ihmisiin.

”Leikkikerhossa” jokainen sai olla joskus ensimmäinen vaikka joskus jännitti aloittaa jokin leikki kuten esimerkiksi höyhenen käteen ottaminen. Leikkivalintojen kannalta tämän kaltaiset havainnot olivat tärkeitä. Kaverisuhteilla ja hyväksytyksi tulemisella on tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä suuri merkitys. Rohkaistuminen

kaverin edessä ja kannustavat kommentit lisäävät tätä tietoisuutta itsestä ja omista kyvyistä. Näitä erilaisia kannustamisen muotoja yritin tavoittaa havainnoissani. Vaikka sanoja lapsilla oli vielä niukasti, saattoi kaveria kannustaa esimerkiksi taputtamalla tahtia tai ”peukuttamalla”. Tärkeintä oli tulla huomioiduksi.

JA VIELÄ KERRAN ANKKA, ANKKA, ANKKA...HANHI

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli vuorovaikutusleikin kehittäminen ja mukauttaminen erityisesti pienten, alle kolme-vuotiaiden lasten tarpeita vastaavaksi. Toimintatutkimuksen hyödyntäminen uusien toimintatapojen löytämiseksi oli työn taustalla. (Heikkinen ym. 1999, 27.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa vuorovaikutusleikkimenetelmää käyttäneet lastentarhanopettajat kokivat itse kehittyneensä havainnointitaidoissa ja heidän mielestään siitä oli apua myös luotettavan vuorovaikutussuhteen rakentumisessa vanhempien kanssa.

Ennaltaehkäisevä työote näkyy varhaiskasvatuksessa perheen tilanteisiin herkästi reagoivana tukena mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Se on kokonaisvaltaista tukeamista arjen tilanteiden muuttuessa. Näin toteutuessaan perheen omat voimavarat otetaan käyttöön ja vahvistetaan niitä. Luottamus varhaiskasvatuksen ja kodin välillä on siis erityisen tärkeää.

Miettiessäni lapsia tarkasteltavaan ryhmään oli lähtökohtana lasten kehitystaso. He olivat kielellisesti lähes tasavertaisia kun taas leikkitaidoissa oli eroavaisuuksia. Näin kaikki saattoivat oppia toisiltaan jotain uutta mutta auttaa myös toisiaan. Lapsen yksilölliset lähtökohdat huomioiden toimintaympäristöjä on mahdollista muokata lasten tarpeita vastaaviksi ja näin tukea oppimista ja opitun yleistymistä. Toistuvat tilanteet ja aikaisin aliotettu tuki tuottaa parhaimmat tulokset.

Kun vanhemmat otetaan mukaan suunnitteluun ja rohkaistaan heitä myös arvioimaan toimintaansa, vahvistetaan vanhemmuutta. Näin he tiedostavat kodin merkityksen myös vuorovaikutustaitojen harjoittelussa.

Opinnäytetyön haasteellisin osuus oli erehdyksen ja ymmärryksen välinen tasapainottelu erilaisten lähestymistapojen sekä tutkimusmetodien löytymisessä. Mihin haluan vastauksia? Onko kysymys vain minun kokemuksistani suhteessa lasten kokemuksiin.

Toiminnallisuus tarkoittaa mielestäni sitä, että kaikki toimintaan osallistuvat saavat vaikuttaa lopputulokseen ja myöskin arvioida sitä oman kokemuksensa kautta.

Aikaisempi kokemukseni 3-6-vuotiaiden vuorovaikutusleikin ohjauksesta oli opinnäytetyöni toteuttamisen taustalla ja hyvät kokemukset siitä kannustivat etsimään keinoja pienten lasten vuorovaikutustaitojen tukemiseen.

On myöskin huomioitava, että aikaisemmat kokemukseni vaikuttavat millaisilla odotuksilla pyrin löytämään toimivia keinoja. Oikeita vastauksia ei ole, ainoastaan tilanteisiin sopivia näkökulmia. (Anttila 2006, 335– 336.)

Keskeinen piirre toiminnallisessa opinnäytetyössä on pyrkimys ymmärtää mitkä ajatukset ohjaavat valintoja ja toimintaa. Toimintatutkimus on prosessi, joka etenee sykleittäin mutta ei välttämättä suunnitelman ja toiminnan kautta arviointiin. Toiminta saattaa synnyttää ennalta-arvaamattomia havaintoja, jotka palauttavat tutkijan takaisin lähtöpisteeseen.(Heikkinen ym. 1999, 36–39.)

Vuorovaikutusleikkikerhoa ohjatessani prosessin syklistyys näyttäytyi esimerkiksi siinä, että jo hyväksi havaittuihin leikkeihin kannatti palata, jotta vuorovaikutustaitojen oppiminen oli lapsilähtöistä ja innostavaa. Alkuperäisen suunnitelmani oli harjoitella jokaisella kokoontumiskerralla uusia leikkejä. Suosikkileikiksi nousi ”Ankka, ankka, ankka...hanhi”. Alun perin oletukseni oli, että leikki saattaisi olla liian vaikea toteutettavaksi kaksi vuotiaiden kanssa. Haasteen ottaminen kannatti, sillä leikin halausosuus oli suosittu. Halauksista tulikin suosittua koko ryhmässä. Nyt ohjattuani jo kaksi ryhmää kokonaisuudessaan huomaan halausleikin olevan edelleen suosittu. Samoin sekä aloitus, että loppulaulu kuuluvat arjessa.

Lopuksi voisin todeta työn olleen merkityksellinen ensijaisesti itselleni ja lapsille joita ohjasin vuorovaikutustaitojen harjoittelemisessa. Minulla oli mahdollisuus tutustua lapsiin ja havainnoida heidän vuorovaikutustaan tiiviisti. Ryhmän lastentarhanopettajana tarkoitukseni on jatkaa suunnitelmallista toimintaa vuorovaikutustaitojen parantamiseksi myös

jatkossa. Menetelmän toimivuus tulee todistetuksi kenties vasta myöhemmin mikäli lapset voivat osallistua ”kerhoon” useamman kerran päivähoidon aikana. Syksyn toimintakautta suunniteltaessa vuorovaikutusleikkikerho kannattaa aloittaa mahdollisimman varhain. Silloin se tukee samalla lasten kaverisuhteiden muodostumista ja helpottaa päivähoiton aloittamista, erityisesti pienten alle 3- vuotiaiden kohdalla.

Matka opinnäytetyön alkumetreiltä kevästä 2016 alkuvuoteen 2017 on ollut opettavainen. Lähdekirjojen etsiminen ja erilaisiin tutkimuksiin tutustuminen on ollut kokemus, jota en etukäteen ollut ajatellut niin mukaansatempaavaksi. Miten tuo kaikki heijastuu kirjoitetussa tekstissä, on arvoitus. Siitä olen kuitenkin varma, että ” Lukeminen kannattaa aina ” kuten Jörn Donner onnistuneesti lausahti mainoksessa vuosia sitten.

Kiitos kaikille ryhmäni lapsille sekä työkavereille tästä mahdollisuudesta kehittää itseäänkin vuorovaikutustaidoissa. Kiitos myös Turun ammattikorkeakoulun opettajille sekä kurssikavereille yhteisestä matkasta oppimisen polulla.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aaltola, J. & Valli, R. toim. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahonen, T., Aro, T., Siiskonen, T. & Ketonen, R. (toim.) 2003. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alila, K. & Parrila, S. toim. 2011. Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006- 2010. Oulu: Ediva.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja Ilmaisu, Teos, Tekeminen. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. 1999. ” Siinä tutkija missä tekijä ”. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva. ATENA-kustannus.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS- kustannus
- Jernberg, A. M. & Booth, P. B. 2003. Theraplay. Vuorovaikutusterapian käsikirja. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy .
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, K. & Lipponen, L. toim. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A-R. & Rasku-Puttonen, H. toim. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 6. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Peltonen, A. & Kullberg-Piilola, T. 2005. Tunnemuksuu. Helsinki: Lasten keskus.
- Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Sinkkonen, J. & Pihlaja, P. toim. 1999. Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta? Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. toim. 2002. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Toikko, T.& Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos<tilastot< lasten päivähoito 2014. Tilastoraportti 28/2015, 23.12.2015

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

YK Lapsen oikeuksien julistus (viitattu. 07.01.2017 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>)

Tutkimuslupa vanhemmilta

Hyvä Vanhempi,

Suoritan sosionomi opintoja Turun ammattikorkeakoulussa. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kokeilla käytännössä miten vuorovaikutusleikki auttaa pieniä, alle kolme vuotiaita lapsia sopeutumaan päiväkotiryhmään ja miten leikin avulla voi harjoitella vuorovaikutustaitoja tutussa pienryhmässä tutun aikuisen ollessa mukana leikin ohjaajana. Vuorovaikutusleikki perustuu ryhmätheraplay- menetelmään, jolla on saatu hyviä tuloksia myönteisen minäkuvan vahvistamisen ja positiivisen palautteen antamisen kautta. Tuokiot eivät ole terapiaistuntoja vaan ne rakentuvat hauskoista leikeistä ja toisiin tutustumisesta. Aikuisen tehtävä on olla kannustava esimerkin antaja, joka houkuttelee tutustumaan uusiin tapoihin lähestyä kaveria.

Ohjaustuokiot dokumentoidaan videokameralla. Video tulee ainoastaan opinnäytetyötäni varten, eikä sitä käsittele kukaan muu minun lisäkseni. Video hävitetään asianmukaisesti kirjattuani oleelliset havainnot työhöni. Käsittelemme tietoja anonyymisti, eikä kenenkään henkilöllisyys ilmene työssä.

Tuokioita on yhteensä kahdeksan ja pidän niitä kerran viikossa. Jokaisen tuokion kesto on noin 20 minuuttia. Olen valinnut tuokioille yhden pienryhmän, jonka toimintaa videoin. Tämä videoinnit toimivat opinnäytetyöni materiaalina.

Havaintoja teen työhöni myös toisista pienryhmistä. Myöhemmin talvella jatkan vuorovaikutusleikkiä yhtenä pienryhmätuokiona, jolloin kaikki Sini-tiasten lapset saavat vuorollaan osallistua kyseiseen toimintaan.

Lapsen nimi: _____

Lapsemme saa osallistua opinnäytetyön toteutukseen ()

Allekirjoitus: _____

Allekirjoitus: _____

Yhteistyöterveisin Kati Ahola
Sinitiaiset

Koskilinnan päiväkoti,